

BERÂ b. MA'RÛR

(البراء بن معمر)

Ebû Bişr el-Berâ'
b. Ma'rûr b. Sahr el-Hazrecî
(ö. 622)İkinci Akabe Biati'nda
Hz. Peygamber'e ilk biat eden
sahâbî.

Medine'deki Hazrec kabilesinin Selime koluna mensuptur. Annesi Rebâb bint Nu'man, Evs kabilesinin reisi ve büyük sahâbî Sa'd b. Muâz'ın halasıdır. 622 yılının hac mevsiminde Hz. Peygamber'i Medine'ye davet etmek üzere gizlice Mekke'ye gelen heyetin arasında Berâ da vardı. Geceleyin Akabe'de yapılan görüşmede Hz. Peygamber onlardan, kendisini tıpkı aile fertlerini himaye ettikleri gibi korumak üzere söz isteyip kendilerini biata çağırıldığı zaman bu şartları seve seve kabul ettiğini heyecanla belirterek ilk biat eden o oldu. Medinelî müslümanları temsil etmek üzere orada seçilen on iki nakîb arasında yer aldı. Müslümanların Kudüs'e doğru namaz kıldığı günlerde, Kâbe varken bir başka yöne doğru namaz kılmayı içine sindiremedi ve Kâbe'ye yönelerek namaz kılmaya başladı. Ancak müslümanların itirazı üzerine durumu Hz. Peygamber'e arzetti. Kendisine bir müddet daha bu uygulamaya devam etmesi emredilince tekrar Kudüs'e yönelerek namaz kıldı. Hz. Peygamber'in hicretinden bir ay önce vefat edeceğini hissedip naaşının Mekke'ye dönük olarak defnedilmesini vasiyet etti. Bir diğer vasiyeti de mallarının üçe taksim edilerek birinin Hz. Peygamber'e verilmesi, birinin Allah yolunda harcanması, birinin de çocuklarına bırakılması idi. Berâ Resulullah'ın Medine'ye varmasından bir ay önce vefat etti. Hz. Peygamber Medine'ye hicret edip de Berâ'nın vefatını öğrenince kabrine gidip cenaze namazını kıldı ve ona dua etti. Kendisine verilmesini vasiyet ettiği malları da Berâ'nın vârislerine iade etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 439-440, 442, 443, 447; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 618-620, VIII, 315; *Müsned*, III, 460-462; Belâzürî, *Ensâb*, I, 271; Taberî, *Tarih* (Ebü'l-Fazl), II, 360-364; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 136-137; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, I, 207-208; Zehebî, *A'lamün-nübelâ*, I, 267-268; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 144; K. V. Zetterstéen, "Berâ", *IA*, II, 521; a.mlf., "al-Barâ" b. Ma'rûr", *EL²* (Fr.), I, 1057; a.mlf.-idâre, "el-Berâ" b. Ma'rûr", *UDM¹*, IV/1, s. 255-256.

AHMET ÖNKAL

BERÂAT-i İSTİHLÂL

(براءة الإستهلال)

Bir esere konuyla ilgili
ifadeler kullanarak
güzel bir üslûpla başlamak
anlamında edebiyat terimi.

Berâat "üstün olmak, üstün gelmek", istihlâl ise "çocuğun doğduğu anda çıktığı ses, başlamak, yeni ayın görünmesi ve yağmurun yağması" gibi anlamlara gelir. Bir terim olarak berâat-i istihlâl, nazım ve nesirde maksada ve muhtevaya işaret eden kelime ve deyimlerin yardımıyla konuya ilgi çekici güzel bir üslûpla başlama sanatıdır. Bu sanata berâat-i matla', hüsn-i ibtidâ, hüsn-i iftitâh gibi isimler de verilir. Maksada işaret eden kelime ve deyimlerin nazım ve nesrin ortasında yer almasına ise telmih denir. Berâat-i istihlâlde bir münasebet bularak maksada geçmeye tahallus, herhangi bir münasebet düşürülmeden yapılan geçişe ise iktidab adı verilir. Bu sanata çok değer veren eski müellifler hamdele* ve salvele* de veya devrin hükümdarını öven kısımlarda eserin konusuna işaret eden kelime ve deyimlere özellikle yer verirler.

Bazı dil ve edebiyat âlimleri bu ve benzeri edebî sanatlara nesir ve nazımda ayrı bir önem vermişlerdir. Her konunun kendine has ve muhtevasına uygun bir girişi olması gerektiğini söyleyen Câhiz'e göre, "anlatılmak istenen şeye delâlet etmeyen, niyet ve maksadı ortaya koymayan sözde hayır yoktur" (*el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 116). İstihlâl tabirini terim mânasına en yakın anlamda ilk kullananlardan Ebü'l-Hasan el-Cürcânî'ye göre de, "usta bir şair istihlâl, tahallus ve hâtimesini güzelleştirmek için gayret gösterir" (*el-Vesâta beyne'l-Mütenebbî ve huşûmih*, s. 48).

Özellikle Arap dili ve edebiyatı için lisanî ve edebî güzelliklerin en mükemmel örneklerinin yer aldığı Kur'an-ı Kerîm'de bu sanata örnek olarak Fâtiha sûresi gösterilmektedir. Zira mushafta ilk sûre olan Fâtiha'da Kur'an-ı Kerîm'in muhtevasını teşkil eden konulara veciz bir şekilde işaret edilmiştir. Ayrıca diğer birçok sürenin ilk âyetleri de bu sanatın en güzel örneklerini ihtiva etmektedir (bk. Yahyâ b. Hamza el-Müeyyed, III, 364-365).

Arap edebiyatında olduğu gibi Fars ve Türk edebiyatlarında da çokça kullanılan berâat-i istihlâl sanatına Türk edebiyatında en çok manzum eserlerin mukaddimelerinde rastlanır. Fuzûlî'nin *Leylâ vü Mecnûn* mukaddimesi, Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk*'inin "Der Sebeb-i Te'lîf" bölümü (*Hüsn ü Aşk*, 57-60), *Tezkire-i Latîf*'nin dibâcesî, Sinan Paşa'nın *Tazarru'nâme* mukaddimesi tanınmış örnekler arasında yer alır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, "el-berâ'a" md.; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 116; Ebü'l-Hasan el-Cürcânî, *el-Vesâta beyne'l-Mütenebbî ve huşûmih* (nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl — Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1966 — Beyrut, ts., s. 48; Reşîdüddin el-Vatvat, *Hadâ'ıku's-sihr ft dekâ'iki's-şî'r* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran 1308, s. 30; Hatîb el-Kazvîni, *Telhişü'l-miftâh*, İstanbul 1312, s. 167; a.mlf., *el-İzâh* (nşr. M. Abdül-mün'im Hafâcî), Kahire 1400/1980, II, 594; Yahyâ b. Hamza el-Müeyyed, *et-Turâzü'l-müttezâmmîn li-esrâr'il-belâğa*, Beyrut 1982, III, 364-365; Safiyüddin el-Hillî, *Şerhu'l-Kâfiye el-bed'iyye* (nşr. Nesîb Neşâvî), Dimaşk 1983, s. 57-59; Süyûtî, *Ulûdül-cümân*, Kahire 1305, s. 152; Şeyh Gâlib, *Hüsn ü Aşk* (nşr. Abdülbâkî Gölpınarlı), İstanbul 1968, s. 57-60; Mehmed Nüzhet, *Muğnî'l-küttâb*, İstanbul 1286, s. 125-126; Abdurrahman Süreyyâ, *Mizânü'l-belâğa*, İstanbul 1303, s. 382-383; Diyarbakırlı Said Paşa, *Mizânü'l-edeb*, İstanbul 1305, s. 378-379; Ahmed Cevdet Paşa, *Belâgat-ı Osmaniyye*, İstanbul 1326, s. 183; Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lüğati*, İstanbul 1973, s. 26-27; Ahmed Matlûb, *Muştalahâtü'l-belâgiyye*, Bağdad 1983, I, 388-393; M. Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, İstanbul 1989, s. 293-294.

NASRULLAH HACİMÜFTÜOĞLU

BERÂE SÜRESİ

(bk. TEVBE SÜRESİ).

BERÂET

(البرائة)

İlk üç halifeden ve
ashap çoğunluğundan
uzaklaşma anlamında Şiiler'ce
benimsenen bir ilke
(bk. TEBERRİ).

BERÂET

(البرائة)

Kişinin hukukî veya
cezaî sorumluluğunun olmaması veya
ortadan kalkması anlamında
İslâm hukuku terimi.

Sözlükte "borçtan kurtulma, bir şeyden veya bir kimseden uzak kalıp onunla ilişkili kesme" mânalarına gelen berâet, aynı kökten türeyen ve değişik konular-